

HATAY HADESİ

Süheylâ KESKİL

1954 senesinde Samandağ Kapısı-yu köyünden Ganim Paşa Eski Liman mevkiindeki tarlasını kazarken büyük bir mermere tesadüf etmiş, etrafını açınca bunun bir heykel olduğunu görerek Müze-yi haberdar etmişti.

Toprağın içinde arkaüstü devrilmiş vaziyette bulunan heykelin etrafı moloz dolu olup 40 Cm. derinde de su çıktığı için çevresinde fazla bir inceleme yapılamadı. Yalnız köylülerin söylediğine göre müze-deki nehir İlahı da (Env. No. 8498) aynı mevkide bulunmuştu.

Bugün Antakya Müzesinde teşhir edilen heykel (Env. No. 10799) arkalıksız bir taht üstüne kurulmuş olgun yaşta bir erkek ile tahtın yanında oturan bir hayvan-dan ibarettir.

Kaidesiyle beraber yüksekliği 1.65 m. olup gri damarlı beyaz mermerden yapılmıştır. Şahıs vücudüne iyice intibak eden ince kumaştan bir elbise giymiştir. Dizlerinin üstünde bol kıvrımlar meydana getirerek sağ kolun altından geçip sırtını dolaşan ve sol omuz üzerinden öne geldikten sonra tekrar arkaya atılan bir mantoya sarınmıştır. Sağ bacak geriye çekilmiş olup mantonun kıvrımları arasında kaybolmakta, öne uzatılan sol bacak mantonun sarılmasıyla daha çok tebarüz etmiş bulunmaktadır. Ön kısımda elbise kumaşın yumuşaklığını hissettirecek kadar güzel bir işçilik arz etmektedir. Baş ve kollar kırıktır. Ayaklarında üstünden bağlı sandallar görülmektedir. 0.90 m. yüksekliğindeki tahtın ayakları iki yan cephede kaba bir şekilde kabartma olarak işlenmiştir.

Vücudünün sol dörtte biri tahtın altında kaybolan hayvanın boynuna bakınca üç başlı olduğu anlaşılınca, kuvvetli aslan pençeleriyle toprağa sıkıca bastığı görülmektedir. İki baş kırılmış olup yalnız bir başı sağlam kalmıştır. Ortadaki boyunda, üzerine yuvarlak süsler aplike edilmiş bir tasma bulunmakta, bunun altında devrinin işçiliğini aksettiren yelesi yahut göğüs tüyleri görülmektedir. Yılan derisi gibi pullu bir kuyruğu vardır. Hayvan çöreklenmiş bu kuyruğun üstünde oturmakta, sağ kalça yanında görülen kuyruğun ucu (yıpranmış olduğu için pek kat'i olmamakla beraber) yılan başı şeklinde son bulmaktadır.

Üç başlı ve aslan gövdeli hayvan Yunan mitolojisinde Kerberos olarak tanınmaktadır. Hades'te yaşar.

En eski tasvirlerine vazolar üstünde rastlanmaktadır. (Dictionnaire des Antiquités. III, 1. P. 98.) Argos'ta bulunmuş bir skifos üstünde Hades, Perzefone ve Herakles'le, siyah ve kırmızı figürlü vazolar üstünde kendisini Hades'ten çıkarmakla görevlendirilmiş Herakles'le beraber görülmektedir. Bu vazolar üstünde bazen bir bazen iki bazende üç başlı resmedilmiş, bazen kuyruk bir yılan başıyla son bulmuş bazende yılanlar hayvanın etrafını dekoratif bir şekilde çevrelemişlerdir. Bu bakımdan burada da kuyruğun yılan başı şeklinde son bulmuş olması çok kuvvetle muhtemeldir.

Bir eliyle esasına dayanmış taht üstünde oturan azametli erkek heykelleri Antik heykeltıraşya pek yabancı değildir.

Bu tip İlah Zevs, İlah Serapis ve İlah Hades için pek eski devirlerden beri kullanılagelmiştir. (Dictionnaire des Antiquités. IV, 1. P. 516)

İsparta'da bulunan, yanında Kerberos'la taht üstünde oturmuş başı kırık bir heykel ön kısmında ihtiva ettiği ΑΔΕΥΣ kelimesiyle bize bu tipin, Kerberos'la beraber olduğu zaman Hades'e aidiyeti hakkında kat'i bir delil vermektedir. (Sparte AZ. 1880 pl 17, 3a p. 297)

Villa Borges (Roscher, I 1803), Roma (Mus. Pio. Clam.), Roma (Mus. Capitolin), Angleterre (Coll, Blundell.), Napoli (Naples Mus. Barb.) Londra (Coll. Lamsdowne) Hadeslerinde de (S. Reinach, Repertoire de la Statuaire Grecque et Romaine I. P. 440) aynı kompozisyonu bulmaktayız. İlah sol eliyle bir asaya dayanmakta sağ eliyle ya bir obje tutmakta yahut yanındaki Kerberos'un başını okşamaktadır. Bunlara, kol kalıntılarının vü-

cutla yaptığı açılara ve adelerinin durumuna bakarak Hatay Hades'inin de sol eliyle bir asaya dayandığını, sağ elinin Kerberos'un başı hizasında bulunduğunu kabul etmek pek hatalı olmasa gerektir.

Gerek ilahın gerek hayvanın arka ve yan cephelerinin işlenişi ön cepheyle büyük bir tezat teşkil etmektedir. Bu bakımdan heykelin bir niş içinde durduğu anlaşılmaktadır.

Başın kırık oluşu yaş tâyinini birhayli güçleştirmektedir. Düşey ve meyilli plilerin yatay hatlarla kesilerek kumaşın karnın üzerinde kalın kıvrımlar meydana getirmesi M. Ö. IV. asır heykeltraşlığını hatırlatmakta Kerberos'un göğsündeki tüylerin işlenişi ise M. S. I ve II. asırlar arasına yerleştirilebilmektedir.

Bu duruma göre eserin helenistik bir heykelin roma kopyası olduğunu söylemek çok hatalı olmasa gerektir.

Res. — 1

Res. — 2

Res. — 3